

## Büyük şair M.Akif 'in “Bülbül” şiiri ile B.Vahabzade'nin “Okuma Bülbül<sup>1</sup>” şiirlerinin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi

“Qafqaz Üniversitesi” Öğr. Gör.  
Seriyye Gündoğdu, Bayram Gündoğdu  
[seriyye@yahoo.com](mailto:seriyye@yahoo.com)

(Türk Dünyasının büyük şairi  
Bahtiyar Vahabzade'nin mukaddes anısına)

Her devrin anıt şahsiyetleri vardır. Böyle şahsiyetler bir savrulmaya kapılmadan, çizgilerinden sapmadan, oldukları gibi yollarını sürdürüyorlar. Onlar dimdiktiler. Eğilip bükülmezler. Ömürleri boyu vatani, milleti için yaşayan bu insanlar tarihin en zor ve karanlık dönemlerinde halka sahip çıkmayı, onun derdi ile dertlenmeyi kendine amal edinerek, karanlık perdeleri ve aşılmaz duvarları yıkarak, halka yol gösterirler. İşte böyle anıtlaşan, iki tarihi şahsiyet-Mehmet Akif ve Bahtiyar Vahabzadedir. Onlar ailelerini, çoluk çocuklarını, gelecek kaygısını ve istikballerini bir tarafa atarak, halkın, milletin, İslam âleminin derdini, problemini, kederini yüklenerek, güzel ve ışıklı geleceğe yol almışlar. Her iki şair bu milli ve manevi ruhu eserlerine de yansıtılmışlar.

“Yaşamak yanmaktır, yanasan gerek!

Mumun yaşaması yanmasındadır

Eğer yanmıyorsa yaşamır demek”

diyen Bahtiyar Vahabzade ve Mehmet Akif bu milletin yolunda yanan bir muma çevrilmişler. Onlar yanarak, kurtuluş, bağımsızlık ve özgürlük ruhunun ışığını neşretmişler. Elbette ki, M.Akif ve B.Vahabzade'nin millete sundukları bağımsızlık meşalesi de alevini bu milletin ruhundan almıştır.

M. Akif'e göre sanat milletin davası içindir. Yani sanat halkın milli ve manevi değerlerini dile getirmelidir. M.Akif'e hayran olan onu kendisine bir örnek olarak gören B. Vahabzade de aynı çizgidedir. Kendisinin N.Fazıl Kısakürek'e benzetilmesi üzerine “Çile” şiir kitabını okuyan B. Vahabzade “Evet şeklen benzer olduğumuz gibi ruhen de tamamı ile benzer olduğumuzu gördüm. Fakat benim için örnek bir şair var o da Mehmet Akif'tir. Onun her mısrası, her kelimesi çok önemli ve kıymetlidir”, diyerek M.Akif'in Çanakkale Şehitlerine yazmış olduğu şiirden ve İstiklal Marşından sevdiği ve ezberlediği mısraları derin bir hüznün ve gözyaşları ile okuyor, onun büyüklüğü karşısında baş eğiyordu.

XIX-XX. asrın dert, elem, keder şairi Mehmet Akif, tarihte ilk defa olarak mezara, aşığı olduğu Türk bayrağına sarılı olarak defnolundu. XXI. asırda da ikinci bir ilk yaşanarak, Bahtiyar Vahabzade ömrü boyu kalbinde sakladığı Azerbaycan ve Türkiye bayraklarına sarılarak, ebedi

---

<sup>1</sup> Ötme Bülbül

diyara uğurlandı. Tabii ki, bunlar sadece bir rastlantı değildir. Çünkü bu millet onu seveni çok iyi biliyor. Belki zamanında bu ilgiyi yeteri kadar gösteremese de, zaman içinde onun anıt bir şahsiyet olduğunu daha iyi anlıyor.

Yaşadıkları dönemde milletin ağır günlerine şahit olan her iki şair eserlerinde halkın zor günlerini tarihleştirmişlerdir. Aslında vatan, millet şairi olan bu büyük şahsiyetler şiiri sanat eseri yaratmak için değil, halkı, milleti ile hasbi hal etmek için yazıyorlardı. Fakat sanat yönleri, poetik ifade tarzları bu sade hasbi hali sanat eserine çeviriyordu. Böyle eserlerden biri de her iki şairin vatan topraklarının işgal edilmesine duydukları kinin, hüznün ve ızdırabın dillendirildiği “Bülbül” ve “Okuma Bülbül” şiirleridir. Tabii ki, biri XX. asrın başında, diğeri ise XX. asrın sonunda yazılmıştır. Biri Türkiye’de, Bursa’nın yunanlılar tarafından işgal edilmesine, diğeri ise Azerbaycan’da, Karabağ topraklarının ermeniler tarafından istila edilmesine duyulan elemle yazılmıştır. Her iki şiirde baştan sona kadar şahsileştirilmiş bir toplumsal hüznün hâkimidir.

Bütün dünyâya küskündüm, dün akşam pek bunalmıştım;

Nihâyet, bir zaman kırlarda gezmiş, köyde kalmıştım.

Şehirden kaçmak isterken sular zâten kararmıştı;

Pek ıssız bir karanlık sonradan vâdîyi sarmıştı.

Işık yok yolcu yok ses yok, bütün hilkat kesilmiş lâl...

Ya Rab, ne yakıcı sesler, ne ağır anlardır. Ağaçlar, taşlar ürpermiştir, sanki mahşer borusu çalınmıştır. Akif, sessizliği feryat ederek bozan bülbüle şöyle seslenir:

-Eşin var, âşiyânın var, bahârın var, ki beklerdin;

Kıyâmetler koparmak neydi, ey bülbül, nedir derdin?

O zümrüd tahta kondun, bir semâvî saltanat kurdun;

Cihânın yurdu hep çiğnense, çiğnenmez senin yurdun.

Bülbülün şakımasını feryat olarak gören M. Akif şahsileştirdiği bu toplumsal meselede bülbülün davranışını gereksiz görür ve susmasını ister.

B. Vahabzade ise “Okuma Bülbül” şiirinde ermeni teröristlerinin kanlı ayakları altında esir kalan topraklarda bülbülün bir daha okumamasını, yas tutmasını ister.

Bu bahar okuma, bülbül, sen Allah<sup>2</sup>.

Zulmettir,

Yoluna şam<sup>3</sup> tutanın yok.

Şuşa’n ağlar kaldı, göçtü el- oba

Şirin cehehine<sup>4</sup> dem tutanım yok.

---

<sup>2</sup> Allah aşkına

<sup>3</sup> Mum

Her iki şair ıssız bir karanlıktan bahsediyor Bu karanlık milletin tarihinde yaşadığı acı olayı sembolize eder.

Ne zillettir ki: Nakus inlesin beyinde Osman'ın  
Ezanlar sussun, fezalardan silinsin yadı Mevla'nın!

Diyen M. Akif, bu rezil istilayı, ezanların yunanlılar tarafından susturularak yerine çan seslerinin yükselmesini kabullenemiyor. Öyle de, B.Vahabzade de bülbülün sesini millileştirerek onun farklı bir dilde şakımasının imkânsız olduğunu aşağıdaki mısralarda dile getiriyor.

Bu bahar okuma, bülbül, sen Allah.  
Taşaltı çayının kesilip sesi,  
Bizsiz o kükremez, o, coşa bilmez.  
Vallah, inanmıram, bülbül nağmesi,  
Hayastan<sup>5</sup> diline uyuşa bilmez.  
Okuma, okuma, bülbül, sen Allah.

M. Akif'in "Bülbül" şiirinin son bölümüne baktığımızda şair maziyi hayalinde canlandırarak, o topraklarda yaşamış hükümdarları hatırlıyor;

Ne hicrandır ki: En şevketli bir mâzî serâb olsun;  
O kudretler, o satvetler harâb olsun, türâb olsun!  
Çökük bir kubbe kalsın ma'bedinden Yıldırım Hân'ın;  
Şenâ'atlerle çiğnensin muazzam Kabri Orhan'ın!

B. Vahabzade ise;

Derin derelerin taşkın selleri,  
Natevan<sup>6</sup> şiirinin "karanfilleri",  
Sarı kayadaki bülbül nevası,  
Nevvab'ın<sup>7</sup>, Hudu<sup>8</sup>'nun yurdu-yuvası,  
Nal döken dağların dar geçitleri,  
Şuşa'nın çinili gök mescidleri,  
Yarış meydanları, cıdır düzleri<sup>9</sup>  
Ulu Penah Han'ın ayak izleri  
Gören bizim için darıhmır mı bes?  
Boz karga bülbüle eş ola bilmez.

---

<sup>4</sup> Bülbül şakıması

<sup>5</sup> ermeni

<sup>6</sup> Hurşudbanu Natevan, XIX. asırda yaşamış, Azerbaycan'ın kadın şairi, Karabağ'ın sonuncu hakimi Mehtikulu Han'ın kızı, İbrahim Han'ın torunu.

<sup>7</sup> Mir Möhsün Nevvab, XIX. asırda Karabağ'da yaşamış, şair, ressam, hattat ve musikişinas alim.

<sup>8</sup> Hudu Memmedov, B.Vahabzade'nin en yakın arkadaşı, büyük alim, Karabağlıdır.

<sup>9</sup> Şuşa'da atların yarıştırıldığı çok güzel bir yer.

Her iki şiirde mazinin ihtişamı ile hâlihazırın çöküntüsü arasındaki tezatlı durum, canlı tablolarla ortaya konulmuştur. M. Akif'in ve B.Vahabzade'nin açık üslupla yaptıkları tasvirler zengin ve derin bir muhayyilenin meyvesidir. Aynı zamanda bu şiirlere ağıt havası, mersiye edası hâkimdir. Fakat B.Vahabzade'nin "Okuma Bülbül" şiirinde biraz da düşmana duyulan nefret beddua şeklinde belirtilmiştir.

Açma harı bülbül<sup>10</sup>, açma, sen bu yıl,  
Görürsün, bu bahar bizimçin değil.  
Ahı, Ahmetlerin, Muhammetlerin  
Kanıyla sulanmış çiçekler bu yıl.  
Öttü<sup>11</sup> günlerimiz ahlı, amanlı  
Senin hikmetini o elikanlı  
Çöllerin gedası anlaya bilmez.

Mersiye edasıyla halkın başından geçeni anlatan B.Vahabzade, "eli kanlı", "çöllerin gedası", diğer bölümlerde "celled", "boz karga" ve bu gibi sözlerle de alçak düşmanın amellerini sembolize etmiştir.

M. Akif de yapılan vahşetleri mersiye edasıyla anlatmış, fakat, nefretini ve hiddetini "serap olsun!", "turab olsun!", "sürünsün!", "kıvransın!", "doğransın!" ve s. bu gibi kelimelerle vurgulamıştır.

Ne haybettir ki: Vahdet-gâhı dînin devrilip, taş taş,  
Sürünsün şimdi milyonlarca me'vâsız kalan dindaş!  
Yıkılmış hânümalar yerde işkenceyle kıvransın;  
Serilmiş gövdeler, binlerce, yüzbinlerce doğransın!  
Dolaşsın, sonra, İslâm'ın harem-gâhında nâ-mahrem...  
Benim hakkım, sus ey bülbül, senin hakkın değil mâtem!

Bu duygu her iki şairi de sonsuz bir kedere ve ümitsizliğe sürüklüyor. Bu ümitsizlik ve perişanlık her iki şiirde baştan sona kadar sürüp gider. Burada ümitsizlikten bahsederken, tabii ki, bunu şairlerin karakterine has bir özellik olduğunu söyleyemeyiz. Çünkü M. Akif de, B.Vahabzade de büyük Türk yurdunun aziz evlatlarıdır. Onlar bu milletin parlak ve muhteşem bir maziye sahip olduğunu bildikleri için tekrar bu ihtişamı geri kazandıracığına ümitlidirler. Başka türlü düşünülemez de...

Şiirlerde teferruat son derece zengindir. B.Vahabzade'nin bu yönü ile M.Akif'e benzerliği çok önemlidir. Çünkü, XX. asır Türk ve Azerbaycan Edebiyatının diğer şairlerinde böyle teferruat çeşitliği ve zenginliği pek fazla görülmez.

<sup>10</sup> Çiçek ismidir. Yalnız Karabağ'da bitir. Çiçeğin çok ilginç bir şekli var. Sanki çiçeğin üzerinde bülbül oturmuş.

<sup>11</sup> Geçti

“Bülbül” ve “Okuma Bülbül” şiiirlerinin en belirgin özelliklerinden biri de sağlam bir kompozisyona sahip olmasıdır. Bu yönü ile de B.Vahabzade ve M.Akif arasında benzerlik kurulabilir. Çünkü B.Vahabzade de M. Akif de olduğu gibi varlıklarla sıkı münasebet kurabilme yeteneği yüksektir.

Şiirler farklı vezinde yazılsalar da kusursuz kafiye düzeni, ahenk yönü, n, l, m gibi müzikalitesi olan seslerin tekrarlanması, peş peşe sıralanan yer adları, maziye ait özellikler ve tarihi şahsiyetlerin isimleri mükemmel bir uygunluk müziğe yakın bir ahenk sağlamıştır. Anlatılan bu özellikler şiirleri bir de lirizm bakımından zenginleştirmiştir.

Bu eserlere baktığımız zaman muhteva ve üslup bakımından var olan benzerlikler hiç de şaşırtıcı değildir. Çünkü, B.Vahabzade'nin sık-sık yaptığı sohbetlerinden büyük bir M.Akif hayranı olduğunu, onun sanatına, kişiliğine, vatanseverliğine vurgun olduğunu anlayabiliyoruz.

Bu makalede sadece iki şiir arasında kısa bir karşılaştırma yapmağa çalıştık. Ama ne kadar büyük bir benzerlik olduğu ortaya çıktı. Yine başa dönerek bunun rast gele olmadığına inanıyoruz. Ölümünde 73 sene geçen M.Akif'in her yıl, belki de her dönem hayran ordusu artıp çoğalıyor. Şairin ardından bıraktığı “Safahat”ı okuyan ve tahlil eden her kes onu derk eder etmez Mehmet Akif hayranı oluyor. Aynı şey B.Vahabzade için de geçerli olduğunu düşünüyorum. Tabii ki, bu da milletin kökünün ne kadar sağlam olduğunu ve bu sağlam kök üzerinde yeni fidanların yeşerdiğini gösteriyor.

Yakın günlerde Türk Dünyası Bahtiyar Vahabzade adlı büyük oğlunu kaybetti. Nasıl ki M.Akif genç neslin yetişmesinde rol oynuyorsa, B.Vahabzade de naşı ile bir tohum gibi bu toprağa düşerek ışıklı geleceği kuracak olan genç fidanlara kök olacaktır. Bu kökler üzerinde nice Mehmet Akifler, Bahtiyar Vahabzadeler yetiştirecek.

Allah her iki şairimize rahmet eylesin! Mekânları cennet olsun! Âmin!